HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ליבן. בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין באלמנתי׳ **שחיטתו כשרה.** ולא אמר שריפה היא זו ולא שחיטה: **חידודה קודם לליבונה.** מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור: **והאיכא צדדין.** דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפת[ח] קודם שחיטה שהרי ושט נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא: **מירווח רווח.** מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע [ט]הסימן אלא חידודו של סכין: **והכה בו.** [י]את האדם מכה בכח: **משום שחין גדון.** לענין נגעים כדמפרש לקמן. שחין בא ע״י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרוייהו בהי מייניהו דיינינן ליה: **למאי נפקא מינה.** באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתיבעי לך: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון.** שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב׳ הסגרות שאם עמד בעייניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעייניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטרו והולך: **בשני סימנין.** הגך דמפרש: **שער לבן ופסיון.** אם פשה ולא כתתן שסימן טומאתו בשער לחוד: **ומה חלקן הלכתו.** בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא לירפס יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה: **שאין מצטרפין זה עם זה.** לשיעור נגע כגרים חלי פול שאם עלה בו חלי גרים מחמת חום מכה אלא ע״י האור וחלי גרים אלא ע״י כויית האור אין מצטרפין[ג]: **שחין.** לשון חמימות כמו (יומא דף נג:) שנה שחוטה וכלמתרגם יונתן חמומי לאיתי אור שחיגית (ישעיה מד): **נקה באחן.** הכהו [יא]בכח באבן אפילו אלא חבורה דכל מכה מתחמת הבשר מיד ע״י ההכאה: **בגפת.** שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאליו וכוה: **אבר מעיקרו.** ממקום שעוקרים העופרת והוא חם: **גחלת.** פחם אלא כבה: **רמץ.** אפר חם וכך שמו בלשון ערבי: **גפסים.** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד: **והניח שחין ומכוה בו׳.** כולהי הך מתניתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גרים עצמו: **ביטל אחרון את הראשון.** ונפקא מינה לענין לירוף שאם היה בו חלי גרים שחין ולקה באור באותו חלי גרים נהפך אותו [יב]גרים ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אבל מכוה זו שלא ע״י האור ונולד בו חלי גרים שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חלי גרים הראשון היה זה מצטרף עמו: **והכא ה״ד.** לענין בעיא דלעיל [יג]הכי מתבעי לן: **וליבן שפוד והכה בו.** וכהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה: **חבטת קדים.** כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל [יד]האור אחרון ומבטל ליה וה״ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חלי גרים קמא דה״ל שחין ומכוה: **חידוד שאני.** דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק ואתיכתו קדם להבלו: **אלמא חבטת קדים.** ואתי הבלא ומבטל ליה: **דברזייה מברז.** שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטת אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטת אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא: **מברז.** פויי״ט בלע״ז: **של עבודת כוכבים.** שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע״ז (דף נח:) אבל תאבדון את כל המקומות [דברים יב] בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: **מקלקל הוא.** ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג׳ דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: **לחפוך.** מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא: **במסוכנת.** דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות: **באתמי דקיימי לקורבנא.** נתחים טובים ירך וכתף וחזה [טו]דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שחתכן הפסידן: **ויפיוק ליה.** אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא בנבלעו בסכין:

בחדשה

והא איכא צדדין. משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הוושט כנגד מה ששחט טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרווח רווח: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון.** כך היינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי׳ לא פשה מטמא כי איכא שער לבן וכן בתחלה מטמא בשער לבן אבל בסוף שבוע אם אין שער לבן ולא פשה אע״ג דעמד בעייניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קצת קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר [טז]וי״ל דה״ג קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע״ג דלא כהה טהור: **בחמי טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור.** אפילו רבי יוסי דאשיב ליה בפ׳ כירה (שבת דף לט.) מולדת האור משום דמיחלפא אפיתחא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים:

מותר לשחוט בה מקלקל הוא. אע״ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן המי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת שלבך מתכוין אע״פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו:

שלבנה באור. הא דתנן בסוף מסכת ע״ז (דף עה:) סכין שפה בקרקע והיא טהורה דסגי בנעיצה בקרקע עשר פעמים ולא בעי ליבון היינו לחתוך בה לוגן כדאמר התם בגמרא והכא דמוקי לה כשליבנה באור כדי לייבש אפילו יהא בית השחיטה רותח ותימה דמשמע הכא דבעי ליבון וכן משמע נמי התם בתוספתא דמסכת ע״ז (פ״ט) דקתני השפודים והאסקלאות והסכינים מלבנן באור ותימה דבפרק כל שעה (פסחים דף ל:) משמע דסגי בהגעלה דקאמר הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין ואור״ת דיש לחלק גבי חמץ משום דהיתירא בלע דבענין זה מחלק בסוף מסכת ע״ז (דף עו.) אע״ג דהשתא [יז]דבליעי הוי איסורא מ״מ בשעת בליעה הוי התירא אע״ג דרב אשי גופיה מחלק כן במסכת ע״ז (דף עו.) ובפסחים (דף ל:) קאמר רב אשי לדידי חדתי עבדי לי מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק והלכתא אידי ואידי ברותחין הוי מסקנא דמילתא דרב אשי ועוד אור״ת דהכא ובתוספתא איירי בסכיני גדולים שלולין בהן בשר והוי תשמישן על ידי האור ולהכי בעי ליבון ודיקא נמי דקא חשיב להו בתוספתא בהדי שפודין ואסקלאות אבל סכיני דפיסחא מייירי בקטנים והסכינים ישנים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים היה אומר הר״י בן ה״ר מאיר שגריכין ליבון מפני שדרך העובדי כוכבים לתקן בהן גר שדולק בהן חלב וגם מהפכין בהן בשר על גבי גחלים וחותכין ור״ת היה אומר כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי ועבד הכי ועוד אפילו אתרמי ואשתמש בו על ידי האור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט על ידי רותחין פולט בהגעלה ראשונה ואין זה דיוק דדילמא כיון שנשתמש בו על ידי האור אין יוצא מידי דופיו לעולם בהגעלה בלא ליבון ופולטו תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלה ולא אמר כל מה שעתיד לפלוט פולט בהגעלה ראשונה ולא אינו יוצא מידי דופיו לעולם[ט]:

השוחט

מסורת הש״ס

ח) [לקמן יז:], ט) גנעיס פ״ג מ״ד ופ״ט מ״ח, ג) [מוספתא דנגעים פ״ג הי״ב], ד) [ל״ל ותנן], ה) נגעים פ״ט מ״ח ע״ש, ו) פסחים עה., ז) מוספתא דנגעים פ״ג [הי״ב], ח) [נטרפה רש״ס], ט) ל״ל תלי גרים, י) [שיך לע״ב], כ) [ל״ל דפליגן], ל) [וע״ע תוס׳ ע״ז עו: ד״ה אמרן],

מוסף רש״י

חידודה קודם לליבונה. קודם שיכוינה הסימן בליבון הוא נתתך בחידוד (לקמן יז:). ברמץ. אפר רותח (פסחים עה.). בגפסית. מין סיד הוא (שם).

רבינו גרשום

שניה עכשיו כואב לו ביותר והוא מרצה כדם עולה כי אזיל לדבר מצוה. לא בצע על פרוסה כלומר לא היה נהנה: ליבן סכין ששרפו באור עד שהיה אדום. חידודה קודם לליבונה כלומר מחמת חידוד נשחטה לא מחמת האור שזו ליבן: מטמאין בשבוע אחד כלומר דבשניהם כתיבי והסגירו שבעת ימים שנאמר בשתי סימנים בשער לבן ובפסיון כלומר דבשניהם כתיב אם פשה תפשה והנה נהפך שער לבן בבהרת אלא למה חלקום זה מזה כלומר עכשיו ששניהם יש דין אחד לומר שאין מצטרפין זה עם זה שאם היה חצי גריס שחין וחצי גריס (בהרת) [מכוה] אין מצטרפין: לקה בעץ או באבן כלומר שחם אותו עץ או אבן במקום שחותכין אותו: בגפת פסולת דזיתים. לאיתויי אבר מעיקרו כלומ׳ כשחותכין אבר מעקרו חם הוא ביותר והוא שחין. ואי זהו מכוה [נכוה] ברמץ באפר עם גחלים דקים בסיד רותח כשנושיין הסיד חם הוא כמה ימים לאחר עשייתו. בגפסים רותח פסולת הברזל שהנפח משליך מכירתו וכל דבר הבא מחמת האור כגון אלו זו מכוה. ותניא אם שחין קודם למכוה כלומר שאם הוה שחין עליו והיה מוסגר ב׳ ימים או ג׳ וראה״כ בא על השחין מכוה ביטל מכוה את השחין ומתחיל ימי הסגירו והכא היכי דמי כגון דהוה חצי גריס וכו׳ כלומר מאי חבטא קדים לחבוט המכה והיינו שחין ואתי הבלא כלומר הלבון והיינו מכוה ומבטל ליה לחבטא כמו דלא היה שם כלל עכשיו הוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרף או דילמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטלי להבלא והוה ליה חבטא ושחין ומצטרפין: ת״ש דאמר דירא ליבן סכין ושחט כו׳ אלמא חבטא קדים וכך הכא דחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל

עין משפט נר מצוה

לח א מיי׳ פ״ח מהלכות שחיטה הלכה כב סמג עשין פג טוש״ע י״ד סימן ט:

לט ב מיי׳ פ״ה מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

ג [מיי׳ שם הלכה ה ו]:

מ ד ה מיי׳ שם הלכה ח:

מא ו מיי׳ שם הלכה ו:

מב ז ח ט מיי׳ שם הלכה ב:

מג י כ מיי׳ פ״ז מהלכות ע״ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סימן י סעיף ח [וסימן קמב סעיף ב]:

לעזי רש״י

פרינ״ט. נוקב.

שיטה מקובצת

ח) ואין נוגע בסימן אלא חידודו של סכין: ט) והכה בו מכה בכח כצ״ל: י) אין מצטרפין לדונו צרעת אלא טהור הוא הס״ד: יא) לקה באבן הכהו האבן בכח אפי׳ כצ״ל: יב) נהפך אותו חצי גריס ונעשה: יג) לענין בעיין דלעיל דתבעי לן: יד) ואתי הבל שבא אחרון ומבטל: טו) ודקיימי לשלחן דורון נ״ב בס״ר נ״א והוה מקיימן לשלחן וכו׳: טז) דבעו הסגר שנית וי״ל דה״נ קאמר:

רבינו גרשום (המשך)

לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ואין מצטרפין לא חדוד שאני ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם אמרינן דהבלא קדים ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ודדיין שואל אני שאלתי דלא יכלינן למילף מהכא. ת״ש ליבן שפוד והכה בו כו׳ אלמא חבטא קדים וילפינן זה מזה התם נמי דברזייה מיברז דהיינו חדוד כלומר בדין הכא דחבטא קדים דנעץ אותו בשפוד ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם לא אמרינן דחבטא קדים אלא הבלא ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ודדיין לא יכלינן למילף מהכא: סכין של ע״ז מותר לשחוט בה. מפני שמקלקל: ואסור לחתוך בה בשר. מפני שמתקן: פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. כלומר דמתקן הוא: באתמי דקיימי לקורבנא כלומר דהוי רוצה ליתנם ואינו רוצה שיתחתכו איברים [אברים] עכשיו כשיחתכם מקלקל הוא: ויפיוק לי משום שמנונית דאיסורא אסור לשחוט ט) בהמה אחרת ולא משום דאסור לחתוך בה בשר דמתקן. לא בסכין חדש כלומר שאינו

ט) נראה דל״ל אסור לשחוט בה וגם למתוך בה בשר בנלו אסור דמתקן.